

2016 preek zondag 13 maart. 'Dan breekt je licht door...'

Afbeelding: De misdadige wijnbouwers. 10e eeuw, handschriftverluchting. Duitsland, Nürnberg, Nazionalmuseum.

Jesaja 58:6 -10
Lukas 20: 9-19

Het lied van de wijngaard
(Jesaja 5: 1-7)

⁵ Voor mijn geliefde wil ik zingen
het lied van mijn lief en zijn
wijngaard.

Mijn geliefde had een wijngaard,
gelegen op vruchtbare grond.

² Hij bewerkte de grond, haalde de stenen eruit
en plantte een edele druivensoort.

Hij bouwde er een wachttoren,
hakte ook een perskuip uit.

Hij verwachtte veel van zijn wijngaard,
maar die bracht slechts wrange druiven voort.

³ Welnu, inwoners van Juda en Jeruzalem,
spreek recht tussen mij en mijn wijngaard.

⁴ Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen,
wat heb ik te weinig gedaan?

Ik verwachtte zo veel van mijn wijngaard,
waarom bracht hij slechts wrange druiven voort?

⁵ Luister, ik zal jullie vertellen
wat ik met mijn wijngaard ga doen:

Ik ruk de doornhaag uit en breek de muur af,
zodat hij verbrand en vertrapt kan worden.

⁶ Ik zal hem laten verwilderen,
er wordt niet meer gesnoeid, niet meer gewied,
dorens en distels schieten er op.

De wolken zal ik opdragen
geen regen op hem te laten vallen.

⁷ Israël is de wijngaard van de HEER van de hemelse machten,
de uitgelezen aanplant zijn de inwoners van Juda.

Hij verwachtte recht, maar oogstte onrecht,
hij zocht rechtsbetrachting, maar vond rechtsverkrachting.

Als Jezus zijn gelijkenis vertelt dan weten zijn toehoorders ogenblikkelijk waar hij het over heeft. De wijngaard, Gods lievelingsonderneming en investering is Israël, de wijngaard die de Ene met zoveel toewijding heeft aangeplant. Hij had er zoveel van gehoopt, van al zijn inspanningen, op trossen gulle zoete druiven, maar de druiven waren wrang en droog. Want de wijnbouwers aan wie hij zijn wijngaard had toevertrouwd, blijken gewelddadige schurken. Als de eigenaar een knecht stuurt om een deel van de opbrengt op te halen, tuigen ze deze gewetenloos af en sturen hem met lege handen terug. En bij een volgende knechten die aankloppen gedragen ze zich nog gewelddadiger, ze ranselen ze af, vernederen hen ook en gooien hen uit de wijngaard. Tenslotte stuurt de eigenaar van de wijngaard zijn zoon: ik stuur mijn geliefde zoon, want als ze niet haar hem luisteren en respecteren wie dan wel?

Mijn geliefde zoon: woorden die klonken uit de hemel toen Jezus door Johannes gedoopt werd. Maar nu vervallen de wijnbouwers zelfs tot moord uit nietsontziende hebzucht. Ze doden de zoon en werpen hem buiten de wijngaard. Jezus voorvoelt hier al hoe het met hem zal aflopen: ze zullen hem doden, de hoge heren van de religieuze top. En deze heren voelen zich aangesproken en maar al te graag zouden ze de gelijkenis ogenblikkelijk in daden omzetten en Jezus grijpen, maar ze waren te bang, voor de reacties van het volk.

Het is schokkend als je tot je door laat dringen hoe Jezus het volk en vooral de religieuze klasse ziet en afschildert: als roofzuchtige, niets ontziende en moordzuchtige lieden die slechts op hun eigenbelang uit zijn, op handhaving van de status quo, als wolven die schaamteloos de wijngaard waar zij verantwoordelijk voor zijn geweld aandoen.

Maar de wijngaard is meer dan Israël, zij is ook de hele aarde, de wijde wereld. En de gelijkenis gaat ook over ons. En onze geschiedenis zo komt mij voor, is een geschiedenis die keer op keer vervalt in geweld en moordzucht en die geen boodschap heeft aan God of gebod of het evangelie. Het gaat over de kerk, over de geestelijkheid die zich vergreep en vergriipt aan machtsmisbruik en geweld. Het gaat over machthebbers die zo vaak de besten die de mensheid heeft voortgebracht monddood maakt, die de rechtvaardigen, mensen in de geest van het evangelie, inspirerend, dienend, dapperen, de lichtende voorbeelden, opsluit, voor gek verklaart, vervolgt en vermoordt. De gelijkenis zegt ons hoe slecht wij het goede verdragen en hoe gewelddadig wij huishouden in de wijngaard van de wereld.

En voor het geval wij denken dat het niet over ons gaat: Ik las ergens: ‘Terreur en grof geweld doen zich ook in subtielere vormen voor. Het zit in onze gedachten die vaak veroordelend zijn. Het zit in ons hart waarin we anderen hun geluk misgunnen. Het zit in de angst dat ons rustige leventje wordt verstoord. Het zit in ons gevoel van bedreigd worden door de ander die beter, knapper, leuker of interessanter is dan wij. Het zit in roddel en kwaadsprekerij, in agressieve reacties en boosheid als we onze zin niet krijgen. De afstand tot terreur is voor ieder van ons nul komma nul kilometer. Het zit in ons allemaal.’

Het geweld zit in ons allemaal en vroeger leerde de catechismus waar velen mee opgroeiden dat de mens geneigd is tot alle kwaad. En er zijn momenten dat we dit alleen maar kunnen beamen.

Maar wat ook in ons zit is niet alleen het duister, de geneigdheid tot kwaad, maar ook het licht. En in dezeveertigdagentijd, lezen we vanmorgen die weergaloze woorden van Jesaja, over het licht in ons. Over dat prachtige licht van menselijkheid waar we naar zoeken in deze veertigdagentijd die ook wel vastentijd wordt genoemd.

Veel mensen vasten op een of andere manier in deze lijdenstijd. Ze eten geen vlees, of snaaien niet, ze drinken geen alcohol, matigen zich met de sociale media of wat ook maar. En dat zijn mooie goede dingen om te doen. Als we maar niet uit het oog verliezen, zegt Jesaja, dat vasten geen doel in zichzelf is, maar een middel. Het gaat er niet om dat wij met ons vasten een geweldige prestatie neerzetten, maar om onderzoeken of wij niet de slaaf zijn van ons gewoonten en kleine en grote verslavingen, of zij niet ons beheersen in plaats dat wij onze gewoonten beheersen. Het is een middel om je bewustzijn te verruimen, een middel om bewuster en vrijer te leven, een middel om dichter bij jezelf, en daarmee dichter bij God en dichter bij de ander te komen, om je hart vrij te maken om jezelf te deconditioneren. Het is een manier om jezelf te bepalen bij wat er nu werkelijk toe doet.

Vasten is bedoeld om ruimte te scheppen, vrij te worden, vrij te maken, vrijgemaakt te worden om oog te krijgen voor wat onvrij maakt, wat jezelf of een ander geweld aandoet, wat jezelf en anderen in de boeien slaat. Dat is het vasten wat God verkiest.

Maar terug naar het licht. Dit is zo prachtig in de tekst van Jesaja dat wij blijkbaar in staat zijn om licht te zijn en te geven! Er is licht in ons, dat in ons door kan breken als de zon die opgaat. Een vonk, een vlam, een sprankje van God. En dat kunnen we aanblazen, cultiveren. En het licht cultiveren is zo eenvoudig en tegelijkertijd zo moeilijk als dit:

... je brood delen met de hongerige,
 onderdak bieden aan armen zonder huis,
 iemand kleden die naakt rondloopt,
 je bekommeren om je medemensen?

Dan breekt je licht door als de dageraad,
 je zult voorspoedig herstellen.

Herstellen? Zijn we ziek dan? Ja, blijkbaar zijn we ziek in de ogen van God en moeten we geheeld worden. En je geneest van jezelf als je zo intens menselijk zijn en rechtvaardig bent, je je brood deelt, en naakten kleedt en onderdak biedt aan wie zonder is, en wanneer je het juk van de onderdrukking uitbant,
 de beschuldigende vinger en de kwaadsprekerij,
 wanneer je de hongerige schenkt
 wat je zelf nodig hebt
 en de verdrukte gul onthaalt.

Dat is een trouwens zinnetje om lang over na te denken: wanneer je de hongerige schenkt wat je zelf nodig hebt. Een andere vertaling, de Naardense Bijbelvertaling zegt: als je je zielsverlangen aanreikt aan de hongerige.

Wat hebben wij zelf nodig? Waar hongeren wij zelf naar? Wat is ons zielsverlangen?

Het gaat dus niet zozeer om voedsel voor het lichaam, maar vooral om de honger van de ziel en het voedsel voor de ziel. En dat zielsverlangen? Is dat niet dat er van je gehouden wordt om wie je bent? Dat je je gekend weet, je veilig weet bij anderen, dat je met respect bejegend wordt? Ons zielsverlangen: is dat niet: veiligheid, innerlijke vrede, geloof, vertrouwen in het leven, in God, in elkaar, een rechtvaardiger wereld, vriendelijkheid, compassie?

Als we dat nodig hebben, meer dan brood, als waar ons zielsverlangen naar uitgaat, begin dan eens dat te geven aan degene die ook hiernaar hongert. Be the change you wish to see in the world, geef een ander wat je zelf nodig hebt, onthaal hem gul op vertrouwen, vriendschap, bied hem veiligheid, respect, kortom: menselijkheid.

Ja dan! Dan gaat Je gerechtigheid voor je uit,
 de majesteit van de HEER vormt je achterhoede.

⁹ Dan geeft de HEER antwoord als je roept;
 als je om hulp schreeuwt, zegt hij: 'Hier ben ik.'
 dan zal je licht in het donker schijnen,
 je duisternis wordt als het licht van het middaguur.

Dan zal God jou te hulp schieten als je het uitschreeuwt omdat je het niet meer weet, dan zul je je gehoord voelen. Dan zul je de aanwezigheid van de Ene ervaren. Dan zal ons licht onze eigen duisternis overstralen en het duister licht maken als het licht van de dag. Dan zal God ons in de rug steunen. En zo wordt de aarde misschien weer een wijngaard waar de geliefde zoon gulle, goede druiven oogst.

Weet u nog van dit liedje? Zo kinderlijk eenvoudig?

Jezus zegt dat Hij hier van ons verwacht,

dat wij zijn als kaarsjes, brandend in de nacht.
En Hij wenst dat ieder tot zijn ere schijnt,
jij in jouw klein hoekje en ik in 't mijn.

Jezus zegt ons ook dat 't zo donker is,
overal op aarde, zond' en droefenis.
Laat ons dan in 't duister 'n helder lichtje zijn;
jij in jouw klein hoekje en ik in 't mijn.

Eenvoudiger kan het niet. Moeilijker ook niet.
Amen.